

Opublikowano: Konstancin-Jeziorna (www.konstancinjeziorna.pl)

Wspólna pamięć, wspólna historia - odsłonięcie „Macewy Pamięci”

2025-06-25

W środę (25 czerwca) przy ul. Piaseczyńskiej odsłonięto „Macewę Pamięci”, pomnik upamiętniający społeczność żydowską z Jeziorny, Konstancina i okolic zamordowaną przez niemieckich okupantów podczas II wojny światowej. To wspólny projekt konstancińskiego samorządu, Instytutu Pamięci Narodowej i Muzeum Getta Warszawskiego.

Inicjatywa upamiętnienia żydowskich mieszkańców z Jeziorny, Konstancina i okolic, których życie zostało przerwane przez niemiecką okupację, podjęła lokalna społeczność. W ich imieniu wniosek do władz samorządowych złożyło Towarzystwo Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina im. Stefana Żeromskiego. Początkowo planowano postawienie kamienia z tablicą pamiątkową. Ostatecznie jednak powstał pomnik „Macewa Pamięci”, który stanął w Konstancinie-Jeziornie w ramach projektu przywracania pamięci o lokalnych społecznościach żydowskich, współtworzonego przez Instytut Pamięci Narodowej oraz Muzeum Getta Warszawskiego.

Uroczyste odsłonięcie

Uroczystość odsłonięcia „Macewy Pamięci” odbyła się w środę (25 czerwca). W wydarzeniu wzięli udział przedstawiciele władz gminy Konstancin-Jeziorna: burmistrz Michał Wiśniewski oraz jego zastępczynie – Katarzyna Tusińska i Agata Wilczek. Obecni byli również dr Mateusz Szpytma – zastępca prezesa IPN, Katarzyna Person – dyrektor Muzeum Getta Warszawskiego, Jerzy Kalina – autor pomnika, a także radni miejscy, lokalni historycy, społecznicy, przedstawiciele towarzystw żydowskich oraz młodzież reprezentująca sześć szkół gminnych i powiatowy Zespół Szkół.

– Ta macewa to znak pamięci i przestroga – podkreślił burmistrz Wiśniewski. – Ale też symbol nadziei, że w świecie pełnym niepokoju, coraz głośniejszych podziałów, wciąż mamy wybór. Możemy wybierać szacunek zamiast obojętności, prawdę zamiast zapomnienia, empatię zamiast strachu. Dziś mówimy wyraźnie: Pamiętamy i przywracamy miejsce tym, którym odebrano głos – nie tylko w historii, ale i w naszej wspólnocie.

W swoim wystąpieniu burmistrz przywołał również pamięć Polaków – często bezimiennych – którzy z narażeniem życia pomagali żydowskim sąsiadom podczas okupacji. – Ich odwaga i człowieczeństwo przypominają nam, że nawet w najciemniejszych czasach można było wybrać dobro – zaznaczył. – Dziękuję wszystkim, którzy przyczynili się do powstania tego miejsca – za odwagę, wrażliwość i zaangażowanie.

Wspólne dzieło pamięci

Historię żydowskiej społeczności przypomnieli Paweł Komosa, współautor książki „Sztetl Jeziorna”. Symbolicznego odsłonięcia pomnika dokonali wspólnie: burmistrz Michał Wiśniewski, dr Mateusz Szpytma z IPN oraz Katarzyna Person z Muzeum Getta Warszawskiego. Podczas uroczystości odmówiono modlitwy ekumenicznej – rabin Shai Welfeld z Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Warszawie oraz ks. kan. Jacek Dzikowski, wicedziekan dekanatu konstancińskiego, wspólnie uczcili pamięć ofiar. Delegacje złożyły również kwiaty przed pomnikiem.

Część artystyczną wydarzenia przygotowali uczniowie Szkoły Podstawowej nr 1 w Konstancinie-Jeziornie oraz Szkoły Podstawowej nr 4 w Słomczynie, pod opieką Ewy Grzywaczewskiej, dyrektorki SP nr 4, oraz Kariny Zielonki, opiekunki chóru szkolnego „Jedyneczka”.

Trójstronne porozumienie

Realizacja pomnika była możliwa dzięki trójstronnemu porozumieniu zawartemu pomiędzy samorządem Konstancina-Jeziorny, Muzeum Getta Warszawskiego oraz Instytutem Pamięci Narodowej. Lokalizacja monumentu nie jest przypadkowa – w okresie okupacji niemieckiej właśnie w tej okolicy funkcjonowało getto. „Macewa Pamięci” ma formę granitowej ramy o wysokości 210 cm i szerokości 105 cm, w której umieszczono szklaną macewę z inskrypcjami w trzech językach: polskim, hebrajskim i angielskim. Zgodnie z porozumieniem IPN sfinansował wykonanie, transport i montaż pomnika; Muzeum Getta Warszawskiego pokryło koszty nadzoru autorskiego, a gmina Konstancin-Jeziorna zapewniła wykonanie fundamentów i zagospodarowanie terenu.

Żydowska społeczność Jeziorny

Żydzi osiedlali się w tych stronach od XVIII w., lecz dopiero na przełomie XIX i XX w., wraz z utworzeniem letnisk Konstancin i Skolimów, nastąpił znaczący wzrost osadnictwa w Jeziornie. W 1913 r. społeczność żydowska była na tyle duża, że utworzono samodzielną gminę wyznaniową Jeziorna, obejmującą tereny obecnej gminy Konstancin-Jeziorna oraz części gminy Piaseczno, Ursynowa i Wilanowa.

Większość członków wspólnoty religijnej mieszkała w Jeziornie, gdzie w 1939 r. żyło 655 Żydów oraz prawie 4000 Polaków. Po wybuchu II wojny światowej jesienią 1940 r. niemieckie władze utworzyły w Jeziornie getto, które zlikwidowano 25 stycznia 1941 r., wywożąc mieszkańców wraz z rabinem Jakóbem Rozenkwajgiem do getta w Warszawie, a stamtąd – zgodnie z niemieckim planem „ostatecznego rozwiązania” – większość została wywieziona i zamordowana w Treblince. Tylko nieliczni przeżyli. W ten sposób historia żyjącej tu ponad 200 lat społeczności dobiegła końca.

W przestrzeni Jeziorny nie przetrwały żadne ślady materialne po dawnych żydowskich mieszkańcach. W ostatnich latach, dzięki działaniom lokalnych historyków, mieszkańców i instytucji (m.in. IPN, Muzeum Getta Warszawskiego, Konstancińskiego Domu Kultury), historia ta zaczęła być przypominana. W 2021 r. wydano monografię pt. „Sztetl Jeziorna. Dzieje żydowskiej społeczności Jeziorny, Skolimowa i Konstancina od XVII w. do 1941 r.” autorstwa Pawła Komosy, Witolda Rawskiego i Adama Zyszczyka.

Galeria zdjęć

Fot. Andrzej Piętka

Adres źródłowy: <https://www.konstancinjeziorna.pl/news/wspolna-pamiec-wspolna-historia-odsloniecie-macewy-pamieci>